

Waarschuwing voor leerlingen en scholieren

Raoul Vaneigem

1995 Mille et une nuits n°69

Achterflap

Wanneer de scholen zich gedragen als bedrijven, wanneer de leerlingen worden behandeld als klanten, aangespoord tot verbruiken en niet tot leren, dan is het goed eraan te herinneren dat het onderwijs dient tot het maken, tot het scheppen van een mens, niet tot het maken van koopwaar. Ver van de simplistische kritiek op het opvoedingssysteem, klaagt de auteur van *Handboek voor de jonge generatie* de aliënatie aan die zich meester maakt van de leerlingen en van de lesgevers en toont wat de school zou moeten zijn: een plaats voor autonomie, voor kennis en voor schepping.

Inhoud

Waarschuwing voor leerlingen en scholieren

Een einde maken aan het gevangenisonderwijs en aan de castratie van de
begeerte

Het onderwijs demilitariseren

Maak van de school een centrum van creatie van al wat leeft, geen wachtkamer
van een parasieten- en handelsmaatschappij

De autonomie aanleren, niet de afhankelijkheid

"De mens moet alles kunnen, en niets moeten. Er was inderdaad weinig waartoe het zich niet in staat wist. De mens verwachtte niet dat alles wat hij deed zou lukken; dikwijls lukte het niet. Maar het kon." Georg Groddeck

WAARSCHUWING VOOR LEERLINGEN EN SCHOLIEREN

De school is, samen met de familie, de fabriek, de kazerne en bij gelegenheid het ziekenhuis en de gevangenis, de onvermijdelijke overgang geweest waarmee de handelsmaatschappij het lot van de wezens die mensen worden genoemd, voor eigen profijt heeft omgebogen.

Het beheer dat ze uitoefende over naturen die nog werden bewogen door de vrijheden van de kindertijd, verleent de school een overeenkomst met oorden die voor de ontplooiing en het geluk weinig bevorderlijk zijn zoals de familiale kring, het atelier of het bureau, het militaire instituut, de kliniek, de gevangenis.

Is die school haar afstompende karakter uit de 19de en 20ste eeuw verloren, toen ze de geesten en de lichamen brak voor de harde werkelijkheden van het rendement en de knechting, toen ze er prat op ging met autoriteit en gestrengheid op te voeden als taak, niet uit plezier of hartstocht? Niets is minder zeker en men kan niet ontkennen dat, onder de bezorgdheden van de moderniteit, heel wat archaïsmen het leven van de scholieren blijven toeschreeuwen.

Heeft het schoolbedrijf tot op vandaag niet gehoorzaamd aan de dominante bezigheid: het verbeteren van de dressuurtechnieken om het beest rentabel te maken?

Geen enkel kind overschrijdt de drempel van een school zonder het risico te lopen zichzelf te verliezen; ik bedoel daarmee zonder dat uitbundige leven te verliezen, gretig naar kennis en verwonderingen die zo opwindend kunnen zijn om aan te wakkeren, in plaats van ze te steriliseren en tot wanhoop te drijven met het vervelende werk van de abstracte kennis. Wat een verschrikkelijk zicht, al die heldere blikken die plots verdonkeren!

Ziehier vier muren. Onder algemene goedkeuring en op hypocriete wijze, wordt men er gevangen gehouden, gedwongen, beschuldigd, veroordeeld, geprezen, gestraft, vernederd, een etiket opgeplakt, gemanipuleerd, verzorgd,

verkracht, getroost, behandeld als een miskraam die om hulp en begeleiding smeekt.

Wat zit je te klagen? zullen de plegers van wetten en decreten opwerpen. Is dit niet de beste manier om de kuikens in te werken in de onwrikbare wetten die over de wereld en het bestaan heersen? Ongetwijfeld. Maar waarom zou de jeugd nog langer genoeg nemen met een vreugdeloze en toekomstloze maatschappij, die door de volwassenen nog slechts gelaten en met een groeiende bitterheid en onbehagen wordt getolereerd?

***Een school waar het leven zich verveelt,
onderwijst alleen barbaarsheid***

De wereld is meer veranderd in dertig jaar dan in drieduizend. Nooit - in West-Europa ten minste - is de gevoeligheid van kinderen zo ver afgeweken van de oude predatorreflexen die van het menselijke dier het meest woeste en meest vernietigende van de aardse soorten maakte.

De intelligentie blijft nochtans gefossiliseerd, als machteloos om de mutatie waar te nemen die zich onder onze ogen voltrekt. Een mutatie die vergelijkbaar is met de uitvinding van het werktuig, dat ooit de aanleiding was voor de uitbuitingsarbeid van de natuur en de kiem voor een wereld van meesters en slaven. Een mutatie die de ware menselijke specificiteit aan het licht brengt: niet de productie van een overleven dat is ondergeschikt aan de dwangmaatregelen van een winstgevende economie, maar de creatie van een gunstige omgeving voor een intenser en rijker leven.

Ons onderwijssysteem was met recht en reden fier dat het op doeltreffende wijze aan de eisen van de eertijds almachtige patriarchale maatschappij tegemoet was gekomen; op het detail na dat dergelijke glorie zowel walgelijk als voorbijgestreefd is.

Waarop verhief de patriarchale macht zich, de tirannie van de vader, de macht van het mannetje? Op een hiërarchische structuur, de cultus van de chef, het misprijzen van de vrouw, de verwoesting van de natuur, de verkrachting en

op het onderdrukkende geweld. Die macht wordt nu nochtans door de geschiedenis achterwege gelaten in een gevorderde staat van ontbinding: in de Europese Gemeenschap zijn de dictaturen verdwenen, neigen het leger en de politie naar het sociale werk, de Staat ontbindt zichzelf in de troebele watertjes van het zakendoen en het vaderlijke absolutisme is een herinnering uit de poppenkast geworden.

Men moet werkelijk als een minister de dwaasheid aanwakkeren om niet met onmiddellijke ingang een onderwijs te beëindigen dat nog steeds door het verleden wordt doorkneedt met verachtelijke desems van despotisme, van dwangarbeid, van militaire discipline en van de abstractie, waarvan de etymologie - *abstrahere*, uittrekken - voldoende wijst op het ballingschap uit zichzelf, de scheiding van het leven.

Ze ligt eindelijk op apegapen, de maatschappij waar je levend binnenstapte alleen maar om te leren sterven. Het leven herneemt schoorvoetend zijn rechten alsof het, voor het eerst in de geschiedenis, inspiratie haalt uit een eeuwige lente in plaats van te boeten voor een eindeloze winter.

Gisteren nog onuitstaanbaar is de school vandaag alleen nog belachelijk. Ze functioneerde onverstoort volgens de radertjes van een orde die zich onveranderlijk waande. De mechanische perfectie van de school brak de uitbundigheid, de nieuwsgierigheid, de vrijgevigheid van de tieners om ze beter te integreren in de lades van een kast die door de slijtage van het werk langzaam veranderde in een doodskist. De macht der dingen haalde het op de begeerte van de mensen.

De logica van de toenmalig bloeiende economie was onweerlegbaar, net zoals de afhaspelende uren van het overleven die standvastig de herinnering aan de dood afklokten. De macht van de vooroordelen, de kracht van de inertie, de gewoontegetrouwe gelatenheid oefenden hun greep op de hele burgerbevolking dermate gewoontjes uit, behalve op enkele naar onafhankelijkheid smachtende onbuigzamen, dat de meeste mensen zich konden vinden in de armzalige hoop op een sociale promotie en een tot de

pensioenering verzekerde loopbaan.

Vermits het blinde vertrouwen in het professorale gezag de aanvrager verzekerde van de lauweren van de opperste bekroning: de zekerheid van een baan en van een salaris, was er dus geen tekort aan uitstekende redenen om het kind op het rechte pad van de welvoeglijkheden te zetten.

De pedagogen hadden het uitgebreid over de mislukkingen op school zonder zich te bekommeren om het schaakbord waarop het dagelijkse leven zich afspeelde, elke angstige stap in afwachting van slagen of mislukken, verlies of winst, eer of schande. Er heerste een ontstellende banaliteit over de gedachten en de gedragingen: je had de sterke en de zwakke, de rijke en de arme, de sluwe en de dwaze, de geluksvogel en de pechvogel.

Het vooruitzicht om een heel leven in een fabriek of achter een bureau het maandgeld te verdienen, was inderdaad niet van die aard om de dromen van geluk en harmonie die de kindertijd laafden, aan te wakkeren. Het produceerde aan de band ontevreden volwassenen, gefrustreerd over een bestemming die ze guller hadden gewenst. Teleurgesteld en door bittere lessen wijs geworden, vonden ze, ondersteund door de beste redenen ter wereld, meestal geen andere uitlaatklep voor hun wrok dan absurd gekibbel. De godsdienstige, politieke, ideologische botsingen boden hen een alibi voor een Zaak - zoals ze pompeus herhaalden - die eigenlijk het duistere geweld verhulde van de pijn van het overleven waaraan ze leden.

En zo verliep hun bestaan in de ijselijke schaduw van een afwezig leven. Maar wanneer de pest in de lucht hangt, zijn het de stinkerds die de wet uitmaken. Hoe onmenselijk ook de despotische principes die over het onderwijs heersten en die de kinderen de bloederige ijdelheden van de volwassenheid inhamerden - door Jean Vigo bespot in zijn film *Zéro de conduite* -, ze maakten deel uit van de coherentie van het overheersende systeem, ze beantwoordden de aanmaningen van een maatschappij die geen andere aandrijfkracht erkende dan de macht en het profijt.

Nu het onderwijs volhardt in dezelfde doelen, is het de machinerie van de relevantie die ontspoorde: er is steeds minder te verdienen en steeds meer leven

te vergooien met het uitschrapen van de lades.

De ondraaglijke voorrang van de financiële belangen over de begeerte om te leven is niet meer in staat de schijn hoog te houden. Het dagelijkse getik van de aantrekkingskracht van het winstbejag weerklinkt zinloos nu het geld devalueert, nu het gemeenschappelijke bankroet het Staats- en het privékapitalisme wegvegen, en nu de patriarchale waarden van de meesters en van de slaven naar de goot stromen: de ideologieën van links en van rechts, het collectivisme en het liberalisme, al wat werd gebouwd op de verkrachting van de aardse en de menselijke natuur uit naam van de onaantastbare koopwaar.

Er wordt een nieuwe stijl geboren, amper verscholen in de schaduw van een kolos waarvan de lemen voeten al zijn bezwaken. De school blijft opgesloten in het tegenlicht van de instortende oude wereld.

Moeten we de school vernietigen? De vraag is zinloos, tweemaal.

Vooreerst omdat ze al vernietigd is. Zijn leerkrachten en leerlingen, steeds minder betrokken bij wat ze onderwijzen en studeren - vooral door de manier van onderwijzen en studeren -, niet samen bezig de oude pakketboot te saboteren nu hij langs alle kanten water maakt?

De verveling wekt woede op, de lelijkheid van de gebouwen port aan tot vandalisme, gebetonneerd door het misprijzen van de projectontwikkelaars scheuren de moderne constructies, storten ze in, vatten ze vuur, al naar gelang de geprogrammeerde slijtage van hun goedkope bouwmaterialen.

En eveneens omdat de vernietigingsreflex in de logica van de dood zit van een handelsmaatschappij die met haar winstgevende noodzaak het leven van de wezens en van de dingen uitput, beschadigt, vervuilt, doodt.

De nadruk leggen op de verkrotting is niet alleen goed voor de aasgieren van het vastgoed, voor de ideologen van de angst en de veiligheid, voor de partijen van de haat, de uitsluiting, de onwetendheid, het waarborgt ook de onbeweeglijkheid die steeds maar van kleren wisselt en haar waardeloosheid verstopt achter even spectaculaire als voorbijgaande hervormingen.

De school bevindt zich in het centrum van een turbulente zone waar de jeugdijaren verzinken in somberheid, waar de samenlopende neurosen van de

lesgever en van de lesontvanger elk hun duwtje geven aan de slinger van de gelatenheid en van de opstand, van de frustratie en van de woede.

Ze is ook de geliefkoosde plaats voor een heropleving. Ze is zwanger van het bewustzijn dat zich in het hart van onze tijd bevindt: zich verzekeren van de voorrang van wat leeft op de economie van het overleven.

Ze heeft de sleutel van de dromen in handen in een maatschappij zonder droom: de vastberadenheid om de verveling uit te wissen onder de weelderigheid van een landschap waar de wil tot geluk de vervuilende fabrieken verbant, de intensieve landbouw, de gevangenissen allerhande, de broeinesten van louche zaakjes, de handelshuizen van nepproducten, en die leerstoelen van politieke, bureaucratische, godsdienstige waarheden die de geest oproepen het lijf te mechaniseren en het veroordelen tot strompelen in onmenselijkheid.

Saint-Just, aangemoedigd door de hoop van de Revolutie, schrijft: "Het geluk is een nieuw idee in Europa." Het heeft nog twee eeuwen geduurd vooraleer het idee, bezwijkend onder de begeerte, zijn individuele en collectieve verwezenlijking begint op te eisen.

Vanaf nu staat elk kind, elke adolescent, elke volwassene voor de keuze: zich uitputten in een wereld die wordt uitgeput door een logica van rentabiliteit tot elke prijs, of het eigen leven maken terwijl men de omgeving maakt die er de volheid of de harmonie van verzekert. Want het dagelijkse bestaan mag niet langer worden verward met dit aangepaste overleven waartoe het werd herleid door de mensen die koopwaar produceren en er zelf door worden geproduceerd.

We willen geen school meer waar men het leven afleert om te leren overleven. De meeste mensen zijn niet meer geweest dan vergeestelijkte dieren, in staat een technologie aan te moedigen die in dienst staat van hun predatorbelangen maar niet in staat om wat leeft menswaardig te verfijnen, te louteren om zo te komen tot de eigen specificiteit van man, vrouw, kind.

Op het einde van een hectische wedloop naar profijt, ontdekken de ratten in werkkieel en in driedelig maatpak dat er maar bitter weinig overblijft van de aardse kaas die ze aan alle kanten aanvraten. Ze zullen ofwel moeten

verderzetten in de teloorgang, of een mutatie aanvatten die hen menselijk maakt.

Het is tijd dat het *memento vivere* het *memento mori* vervangt dat de kennis van stempels voorzagt onder het voorwendsel dat niets ooit is verworven.

We hebben ons al te lang laten overtuigen dat we van ons gemeenschappelijke lot slechts verval en dood mochten verwachten. Dit is een visie van premature ouderen, van *golden boys* die vroeg seniel werden omdat ze geld kozen boven de kindertijd. Laat die spoken uit een gecombineerd heden en verleden stoppen met het versluieren van de levenswil die in ieder van ons de weg naar zijn almacht zoekt!

Om de onderdrukking, de armoede, de uitbuiting te doorbreken, volstaat de subversie niet meer, vergiftigd door de dode waarden die ze bestrijdt. Het is tijd om in te zetten op de onbedwingbare hartstocht van het leven, de liefde, de kennis, het avontuur dat elk ogenblik inleidt voor al wie vastberaden zichzelf schept, maakt, ontdekt volgens zijn "hartlijn".

De nieuwe maatschappij begint waar de leer van het alomtegenwoordige leven begint. Een waar te nemen en te begrijpen leven in de minerale, plantaardige, dierlijke werelden waaruit de mens afkomstig is en die hij in zich draagt met zoveel onbewustheid en misprijzen. Maar ook een leven gebouwd op de creativiteit, niet op de arbeid; op de waarachtigheid, niet op de schone schijn; op de weelderigheid van de begeerten, niet op de mechanismen van opkropping en uitbarsting. Een leven ontdaan van angst, van dwang, van schuldgevoelens, van ruil, van afhankelijkheid. Omdat het onafscheidelijk het bewustzijn en het genot van zichzelf en van de wereld doet samengaan.

Een vrouw die de tegenslag heeft in een land te leven dat is aangetast door de barbarij en het obscurantisme schreef: "In Algerije leert men een kind hoe je een dode moet wassen, ik wil het de gebaren van de liefde leren." Zonder te vervallen in zoveel ziekelijkheid, bleef ons onderwijs, onder haar schijnbare elegantie, te dikwijls een dodentoilet. Het komt er nu op aan om de gebaren van de liefde terug te vinden, tot in de bewoordingen van de kennis toe: de sleutel van de kennis is de sleutel van het hazenpad en van de wijde wereld waar de

genegenheid onvoorwaardelijk wordt geboden.

Dat de kindertijd in de val liep van een school die de verwondering heeft vermoord in plaats van bejubeld, is genoeg aanwijzing voor de noodzaak waarin het onderwijs zich bevindt om, als het niet wil ondergaan in de barbaarsheid van de verveling, dringend een wereld te scheppen waarover het is toegestaan zich te verwonderen.

Verwacht nochtans geen hulp of wondermiddel van welke hoogste redder ook. Het is beslist nutteloos enig geloof te hechten aan een regering, aan een politieke groep, samenraapsel van mensen die zich bovenal bezighouden met hun eigen wankele macht; nog minder aan volksmenners en denkmeesters, mediapersoonlijkheden die hun beeltenissen verspreiden om ze te laten samenvallen met de reflectie in de spiegel van hun dagelijkse bestaan. Maar het zou vooral tegen zichzelf ingaan zijn om te knielen en te smeken, als hulpbehoevende, als minderwaardige, terwijl het onderwijs net de autonomie als doel moet hebben, de onafhankelijkheid, de zelschepping want bij gebrek daaraan bestaat er geen ware onderlinge hulp, geen authentieke solidariteit, geen collectiviteit, geen samenleving vrij van onderdrukking.

Een maatschappij die de armoede alleen maar beantwoordt met dienstbetoon, liefdadigheid en hand- en spandiensten is een maffieuze maatschappij. De school onder het teken van de concurrentie plaatsen is aanzetten tot corruptie, de moraal van het zaakvoeren.

De enige bijstand een menselijk wezen waardig is die welke hij nodig heeft om zich op eigen middelen voort te bewegen. Wanneer de school niet leert hoe men zich moet inzetten voor de wil om te leven in plaats van voor de machtswil, veroordeelt ze hele generaties tot de gelatenheid, tot de onderdanigheid en tot de opstand met zelfmoordneigingen. Het levendigste en menselijkste dat men in zich draagt, keert zich om in de walgelijke adem van dood en barbarij.

Het onderwijsproject waar ik van uitga mikt op de zelschepping in de liefde en de kennis van het levende. Behalve in de haagschool, waar het leven zichzelf eindeloos vindt en zoekt - van de liefdeskunst tot de speculatieve wiskunde -, heersen alom verveling en dood gewicht van een totalitair verleden.

EEN EINDE MAKEN
AAN HET GEVANGENISONDERWIJS
EN AAN DE CASTRATIE VAN DE BEGEERTE

Gisteren nog, sinds de vroegste kindertijd ingedruppeld, richtte het gevoel van de fout rondom elk van ons de meest zekere van gevangenissen op, die van de ommuurde begeerten. Gedurende millennia heeft de gedachte aan een uit te buiten en voor alles in te zetten natuur, de eenvoudige neiging om te genieten van alle geneugten van het leven, veroordeeld tot de zonde, tot de spijt, de boete, het bittere verdringen en dwangmatige afreageren.

Wat zou de belangrijkste bezigheid moeten zijn van het onderwijs? Het kind helpen in zijn aanpak van het leven zodat het leert weten wat het wil en willen wat het kent: namelijk het volgen van de eigen begeerten, niet in een dierlijke bevrediging maar volgens de verfijning en de loutering van het menselijke bewustzijn.

Het werd het omgekeerde. De scholing werd gebaseerd op de onderdrukking van de begeerten. Men hulde het kind in engelachtige gewaden waaronder het nooit ophield het beest uit te halen, een ontaard beest bovendien. Hoeft het te verbazen dat de scholen, in hun architecturale en mentale ontwerp, zo goed de strafhuizen nabootsen waar de verworpenen verstoken zijn van de gewoonste vreugden van het bestaan?

Een school die de begeerten belemmert
stimuleert de agressiviteit

De oude schoolgebouwen blijven aan gevangenissen herinneren. Vanwege de hooggeplaatste vensters zien de leerlingen slechts de hemel als uitweg, de enige plaats die werd voorbehouden voor het geluk van de zielen, zoniet de lichamen. Want het lichaam, vastgeklonken aan een studiebank die al snel een pijnbank werd, onderging zijn aardse bestemming in ordinaire schaamte.

Men was toen van mening dat leren (net zoals mooi zijn) moest gepaard

gaan met lijden. Volwassen worden was toch afstand doen van het kinderplezier om voort te schrijden in een tranendal, een dal van verval, van dood?

De opvoedkundigen hebben altijd beweerd dat discipline en ordehandhaving de *noodzakelijke* voorwaarden zijn voor elk onderwijs. We begrijpen vandaag beter in welke mate die zogeheten wetenschap eerder valt onder een zeer gewone repressieve praktijk: het zelfmisprijzen aanmoedigen en de "vleselijke lusten" beteugelen om de mens te verheffen naar de zevende hemel van de geest door hem uit de aardse materie te rukken.

Eens het lichaam tot de toestand van voorwerp vernederd, en in dit geval tot schoolmateriaal, heeft de lesgever veel minder moeite om het hoofd van de scholier vol te proppen met fatsoenlijke begrippen en met respect voor het gezag. Beroep doen op de abstracte intelligentie en de "objectieve" reden draagt bij tot het verhullen van de gevoelige en sensuele intelligentie, verweven met de begeerten, van dat kleine lichtje dat flinkt in het hart van het kind wanneer het zich, alleen met zichzelf, de vraag stelt: of en hoe al die kennis, die er onder dwang en dreiging werd ingehamerd, me zal helpen me beter te voelen in mijn vel, gelukkiger te zijn, te worden wat ik ben?

De opvoedkundige methoden hebben afstand gedaan van lijfstraffen toen de oorvijs, de muilpeer en de trap voor de kont ophielden de belangrijkste familiale methode te zijn, die volgens de beulen althans altijd de beste resultaten haalde. En hoe!

Dat wil niet zeggen dat het lichaam sindsdien ontsnapt aan pesterijen, vernedering, misprijzen. Worden de zintuigen niet onder hoog toezicht geplaatst gedurende de studie-uren en in de eraan toegewezen ruimte? Het oog moet zich verankeren op de gebaren van de meester. De mond, die zal zich slechts roeren op uitnodiging van de mentor, en opgepast wat er over de lippen komt! Foute antwoorden, slecht vallende uitspraken geven aanleiding tot lijfstraffen, terechtwijzingen, bespotting, vernedering; zinvolle of onderdanige antwoorden krijgen lof dat zal worden verrekend in de promotionele evaluatie op het einde van het jaar. De hand tenslotte, zal zich beleefd oprichten om de aandacht te

vragen van prikkebeen en liep, nog niet zo lang geleden, het risico om op de vingers te worden getikt met de regel van het rechtlijnige gezonde verstand.

Men merkt, op afstand van jaren, dat de scholieren werden behandeld volgens de methoden van de stalinistische geleerde Pavlov die bij de honden van zijn labo het goede antwoord beloonde met een suikertje en het slechte bestrafte met een elektrische schok. Was de minachting dan de norm van een periode, toen de pedagogen een opvoedkundige methode voorstonden die geen enkel mens die naam waard, vandaag op een hond zou toepassen? En is het zo zeker dat de school niet de lafheid van een algemene instemming is, een oord van africhting en conditionering, met de cultuur als voorwendsel en de economie als werkelijkheid?

Kan kennis bestaan waar onderdrukking heerst?

Door de angst om te bewegen in een gevangenis van verkrampde spieren gehouden, zorgen de onderdrukte gevoelens tussen de onderdrukker en de onderdrukte voor een logica van vernietiging en zelfvernietiging die elke verlichte communicatie onmogelijk maakt.

De dwaze aanspraken van de meester om op tirannieke wijze over zijn klas te heersen, worden met gelijke dwaasheid beantwoord door het tumult en de opschudding die als uitlaatklep dienst doen voor de onderdrukte energieën.

Overal waar de gevangenis, het getto, hun strategie van opsluiting aan het karakteriële harnas opleggen, balt de golf van wanhoop de vuist van de amokmaker. De hand van de scholier wreekt zich door tafels en stoelen te mishandelen, door de muren te bevleken met brutale tekens, door de lompen van de lelijkheid aan flarden te scheuren, door een vandalisme in te wijden waar de vernietigingswoede een wraak is voor het gevoel om zelf te worden vernietigd, mishandeld, overhoop gehaald door de dagelijkse pedagogische valstrik.

De monden openen in strijdlustige protestkreten, de ogen halen het sprankeltje enthousiasme dat hen wordt geweigerd uit de uitdaging. Zo

verwelken de protestbewegingen, die geregeld worden opgewekt door de richtlijnen van bureaucratische en regeringsinstellingen - bij gebrek aan creativiteit - in dezelfde grijsheid en dezelfde dwaasheid als de sukkelachtige macht die hen uitdaagde. Wat valt er te verwachten van die kuddeoptochten waar de intelligentie van de individuen, bij gebrek aan radicaal project ter verandering, krimpt naar de gemene deler van de massa, het laagste niveau van begrip?

Om de uitbarsting van kriskras onderdrukte begeerten te vermijden, hebben de autoriteiten decompressieruimten en gecontroleerde uitschuiers voorzien. Het laxisme is niet de zucht van de vrijheid, het is de ademhaling van de tirannie.

Op de speelplaats van gevangenen, kazernes en scholen kan de libidineuze energie, kortgehouden door de strenge discipline, zich naar believen uitleven. Ze behoudt de scheiding tussen het hoofd - de "chef" - en de rest van het lichaam dat er in principe aan is onderworpen, maar ze draait hier de hiërarchie uit de studie om. De laatsten worden de eersten: de lastpakken en de gespierde bruto voeren hier het hoge woord en geven de slimmeriken er van langs. Er is niets veranderd, behalve dat de onderdrukte levensimpulsen overlopen in doodsimpulsen.

Eens de haakjes van de toegestane wanorde weer gesloten, herneemt de geest zijn rechten, de opdracht om te heersen over de chaos. Wie door de leerkrachten het aureool van de heilige kennis werd aangereikt, herneemt zijn plaats aan de kop van het peloton. De intellectualiteit verbant het in hun diepste wezen rondsluipende beest naar de duisternis, terwijl hun superioriteit zich herbevestigt over de horde van weerbarstigen, verwarden, lastpakken, die men als beesten bestempelt, een belediging die het verdient nader te worden bekeken (wanneer men zich ervan bewust wordt dat het afwijzen van de dierlijkheid van de levensimpulsen in plaats van ze te louteren, te verfijnen niet naar de menselijkheid voert, maar naar een beestachtigheid met menselijk gelaat).

Er bestaat uiteraard een natuurlijk ritme van inspanning en van rust, van

concentratie en van ontspanning, maar de sociale organisatie van de arbeid heeft de eenvoudige afwisseling tussen samentrekking en ontspanning vervangen door het psychologische mechanisme van verdringing en afreageren. Het ordinaire gedrag van de uitbuiters die de uitgebuiters fris en welgezind weer naar de fabriek en het bureau stuurt, werd fijntjes uitgedrukt door generaal de Gaulle, geïrriteerd door de revolutie van 1968: "Het wordt tijd het einde van de speeltijd fluiten".

***Leren zonder begeren
is het begeren afleren***

De minachting voor zichzelf en de anderen is inherent aan het werk van uitbuiting van de natuur van de aarde en van de mens. Daarom ook zijn er niet veel verontwaardigd dit misprijzen als gemeengoed aan te treffen in de verhouding tussen leraren en leerlingen. Het is een illusie te denken dat een dergelijke ondraaglijke praktijk kan ophouden van bestaan ten gevolge van een ethische keuze, een welwillendheid, van welke formule ook in de stijl van "ik zou het waarderen indien je me niet op die toon aansprak". Het gaat hier om een radicale heroriëntering van de maatschappij en van een onderwijs dat nog niet heeft ontdekt dat elk kind, elke adolescent in ruwe toestand de enige rijkdom van de mens in zich draagt, zijn creativiteit.

Hoe kan de nieuwsgierigheid worden aangewakkerd bij mensen die worden gekweld door de angst om de fout en de schrik voor de straf? Er zijn inderdaad leerkrachten die enthousiast genoeg zijn om hun auditorium te boeien en om een ogenblik de verwerpelijke omstandigheden te vergeten die hun beroep vergallen. Maar hoeveel, en voor hoelang?

Tel enerzijds de bureaucraten die hun klas terroriseren en erdoor worden geterroriseerd, en anderzijds de kunstenaars, goochelaars en koorddansers van de kennis die in staat zijn te boeien zonder zich te transformeren in gevangenisbewaarder of adjudant-chef.

Het komt er hier niet op aan te oordelen, noch zich over te geven aan de

dwaze praktijk van de verdienste en de tekortkoming door de eerste te verwijten terwijl men de tweede verheerlijkt. Neen, waar het om draait, is om alles in het werk te stellen opdat het onderwijs de natuurlijke nieuwsgierigheid levendig houdt, en wel zo vol van leven dat Sheherazade ervan gedaan krijgt de dood, waarmee de tiran haar bedreigt, in toom te houden.

De dwaasheid van de omgekeerde wereld heeft gedurende eeuwen de opvoeding van het kind belast.

Dat de meester en de leerling zich zoveel moeite en zoveel vermoeienis moeten getroosten om die gretigheid naar kennis aan te wakkeren die zo ruim aanwezig is bij de jongsten, wijst duidelijk genoeg op een brutaal onderbroken evolutie. De nieuwsgierigheid werd goed en wel verstikt in een tijd toen ze deel uitmaakte van de speelse ontwikkeling van de kindertijd, toen ze grappig was en toch de basis legde van een vrolijke wetenschap die onverenigbaar is met de strenge visie van de volwassenen die de wetenschap omhullen met de ernst van het zakendoen en die zich moet verspreiden via droge, vervelende, abstracte waarheden.

Herinner je die duizenden vragen die het kind stelt over zichzelf en de wereld die het met eindeloze verwondering ontdekt. Waarom regent het? Waarom is de zee blauw? Waarom neemt m'n broer mijn speelgoed af? De antwoorden die het kreeg waren meestal ontwijkend en terechtwijzigend. Dermate zelfs dat, beu om telkens te worden afgewezen, het wordt doordrongen van de indruk niet waard en niet in staat te zijn tot begrip. Alsof elke stap in de psychologische ontwikkeling niet een eigen aangepaste manier van begrijpen heeft.

Wanneer het kind dan, afgestoten door al die nutteloos geachte overhoringen, in de hogere studiecycclus terechtkomt, wordt het om de oren geslagen met antwoorden waar het de begeerte naar verloor. Wat het enkele jaren eerder zo hartstochtelijk wou weten, wordt nu, geeuwend van verveling, verplicht en gedwongen studiemateriaal.

De verscheidenheid aan gelukkige en ongelukkige gewaarwordingen maakte het proefondervindelijk bewustzijn wakker zodat de ene konden worden

verbeterd en de andere vermeden. Aan de hand van een ouderlijke pedagogie vol aandacht, zorgzaamheid en genegenheid, had een dergelijke psychologische motivering het kind meegesleept naar eindeloos begeren, naar meer willen weten, het grenzeloos nieuwsgierig ontdekken van de wereld. Om de eenvoudige reden dat de kennis toen nog beantwoorde aan de meest natuurlijke verzoeking: gelukkig worden.

Wanneer het onderwijs terughoudend wordt gevolgd, of zelfs met weerzin, dan is dat omdat de kennis, gefilterd door de schoolprogramma's, de stempel draagt van een oude wonde: de castratie van de oorspronkelijke sensualiteit.

De kennis van de wereld zonder het bewustzijn van de levensbegeerten is een dode kennis. Ze kan alleen worden gebruikt door de mechanismen die de maatschappij veranderen in functie van de vereisten van de economie. De verzachters die ze het menselijke lot bijbrengt, worden met tegenzin geleverd en met de dreiging van een komende gestrengheid die er de gevolgen van zal uitwissen.

Na de leerling te hebben losgerukt van zijn levensimpulsen, gaat het onderwijssysteem over tot het kunstmatig volproppen om hem op de arbeidsmarkt af te zetten, waar hij tot walgens toe het leitmotiv van zijn jonge jaren zal blijven herhalen: moge de beste winnen!

Wat winnen? Meer gevoelige intelligentie, meer genegenheid, meer gemoedsrust, meer helderheid over zichzelf en de omstandigheden, meer middelen om op te treden in het eigen bestaan, meer creativiteit? Neen, meer geld en meer macht, in een wereld die geld en macht heeft gebruikt en erdoor wordt verbruikt.

Aan een vergissing kleeft geen schuld

Het onderwijssysteem heeft zich niet beperkt tot het ommuren van de kinderbegeerten met een karakterieel harnas dat met zijn verstijfde spieren, onvermurwbaar hart en van angst doordrenkte geest, de uitbundigheid en de zelfontplooiing niet echt aanmoedigt. Het heeft zich ook niet beperkt tot het

samenbrengen van de scholieren in vreugdeloze gebouwen die bestemd zijn hen eraan te herinneren, voor het geval ze het zouden vergeten, dat ze er niet zijn om plezier te maken. Bovendien hangt over hun hoofden het belachelijke en bedreigende zwaard van een vonnis.

Of hij het wil of niet, de leerling dringt elke dag binnen in een gerechtsgebouw waar hij voor zijn rechters verschijnt onder de aanklacht van veronderstelde onwetendheid. Het is aan hem om zijn onschuld te bewijzen door op verzoek theorieën, regels, data, definities uit te braken die op het einde van het jaar zullen bijdragen tot zijn vrijlating.

De uitdrukking "*mettre en examen*", ["in beschuldiging stellen" of "onderzoeken"], met andere woorden in strafzaken de verdachte ondervragen en de beschuldiging uiteenzetten, wijst voldoende op de gerechtelijke ondertoon van de schriftelijke en mondelinge toets die de studenten wordt opgelegd.

Niemand die er hier aan denkt het nut te ontkennen van de controle op het verwerven van kennis, op de mate van begrip, op de experimentele vaardigheid. Maar moeten de meester en de leerling, die niets anders vragen dan te onderwijzen en te worden onderwezen, daarom in rechter en schuldige worden veranderd? Op welke despotische en achterhaalde geest doen de pedagogen beroep om zichzelf op te werpen tot tribunaal en het mes te hanteren van de verdienste en van het tekortschieten, van de onderscheiding en van de schande, van de verlossing en van de verdoemenis? Aan welke nevrosen en persoonlijke obsessies lijden ze om het pad van de kinderen en van de tieners te durven afbakenen met angst en dreigementen, jeugd die niets anders nodig heeft dan aandacht, geduld, aanmoediging en de genegenheid die het geheim bezit om veel te verkrijgen door weinig te eisen?

Is dit niet omdat het onderwijssysteem zich blijft baseren op een weerzinwekkend principe, afkomstig uit een samenleving die zich het plezier slechts kan indenken tegen het licht van een sadomasochistische relatie tussen de meester en de slaaf: "Wie zijn kind liefheeft, spaart de roede niet"?

Het is een gevolg van de machtswil, niet van de levenswil om het lot van

anderen te willen bepalen met een oordeel.

Het oordeel verhindert het begrijpen om te kunnen verbeteren. Het gedrag van die rechters, zelf bang om te worden beoordeeld, keert onmisbare kwaliteiten van de leerling af op de lange weg naar autonomie: hardnekkigheid, zin voor inspanning, levendige gevoeligheid, ongebreidelde intelligentie, voortdurend werkzaam geheugen, het waarnemen van wat leeft onder al zijn vormen en de bewustwording van de vooruitgang, de vertraging, de achteruitgang, de vergissingen en hun verbetering.

Een kind, een tiener helpen de grootst mogelijke autonomie waar te maken, vereist ongetwijfeld een voortdurende luciditeit met betrekking tot de ontwikkelingsgraad van de mogelijkheden en de meest aangepaste richting ervoor. Maar welke overeenkomst is er tussen de controle waaraan een leerling zich onderwerpt eens hij klaar is voor een nieuwe kennisstap, en het onderzoek voor een professoraal tribunaal? Laat het schuldgevoel maar over aan de godsdienstige geesten die ernaar hunkeren zichzelf te kwellen door anderen te de duvel aan te doen.

Godsdiensten hebben armoede nodig om te bestaan, ze onderhouden die om meer luister te geven aan hun liefdadigheid. Wel, doet het onderwijssysteem iets anders wanneer het de leerling verdenkt van een zwak gestel, blootgesteld aan de zonden van luiheid en onwetendheid, die alleen door de bijna heilige roeping van de lesgever kunnen worden aangepakt? Het wordt tijd dat die onzin uit het verleden ophoudt!

Iedereen heeft een eigen creativiteit. Laat niemand nog dulden dat die wordt versmacht omdat een vergissing wordt gezien als een misdaad die moet worden bestraft. Er bestaan geen fouten, alleen vergissingen, en vergissingen worden verbeterd.

***Alleen wie beschikt over
de sleutel van het hazenpad en de sleutel van de dromen
kan een school beginnen in een open samenleving***

Het vooruitzicht van een rendabiliteit ten allen prijze is het ijzeren gordijn van een door de economie gesloten wereld. Het vooruitzicht van het leven geeft uit op een wereld waar alles moet worden ontdekt, uitgevonden en gemaakt. Maar de onderwijsinstelling maakt deel uit van de zakenwereld die de school cynisch wil besturen, zonder omkijken naar het oude humanitaire formalisme. Het valt nog te bezien of de leerlingen en lesgevers zich zullen laten herleiden tot lucratieve tandwieljjes, of indien ze, zonder goed bestuur in het vooruitzicht van een wereld in verval waartoe men hen uitnodigt, niet zullen verkiezen te leren leven in plaats van zich te economiseren.

Alles speelt vandaag rond een wijziging van mentaliteit, van visie, van perspectief.

Een vlinder vastprikken is niet de beste manier om hem te leren kennen. Wie wat leeft verandert in een dood ding, onder welke omstandigheden ook, toont slechts aan dat zijn kennis hem niet eens toestaat mens te worden.

Er bestaat nochtans een aanpak die de straling van het leven waarneemt in een kristal, een gedicht, een vergelijking, een chemische formule, een plant, een vervaardigd voorwerp. Het legt tussen de waarnemer en het waargenomene een osmotische relatie waarin alles anders is en niets apart staat.

Is het bewustzijn van een levende aanwezigheid in het sujet en in het object niet van die aard om naar voor te brengen wat aanwezig is aan meester in de leerling en aan leerling in de meester? Bij een tekort aan intelligentie van het leven resten er slechts verhoudingen tussen bullebakken. Wat niet afkomstig is uit het meest levende in onszelf en er weer naartoe vloeit, wordt afgeleid naar de dood, tot meerdere eer en glorie van de legermachten en de technologieën van het profijt. Dat is ook waarom de meeste scholen slagvelden zijn waar de minachting, de haat en het vernietigende geweld het bankroet van

een onderwijssysteem vaststellen dat de lesgever tot despotisme dwingt en de leerling tot onderdanigheid.

Welke berusting ook in de vermeend leergierige opsluiting waar de leerling zich mag opofferen en het eigen geluk afsluit met de deur van de zelfverloochening! En hoe moet hij kinderen onderwijzen, die opvoeder die niet eens meer in staat is weer kind te worden door elke dag tot zichzelf te worden herboren? Wie het lijk van zijn kindertijd in zijn hart draagt, kan niet anders dan dode geesten opvoeden.

Kennis verschaffen, dat is de hoop wekken op een wondere wereld die werd gevoed door de jeugd en waaraan de mens zich blijft voeden. En dan moet tezelfdertijd ook de vloek van de gangbare opvattingen worden doorbroken en moeten de boekhouders van de macht en van het profijt worden bespot, zij die zo goed het wonderlijke uit hun realiteit hebben buitengesloten dat het door het kinderlijke ongeduld werd weggestopt in het elfenrijk en door de onmacht van de ouderen in de moerassen van de utopie.

Het menselijk lichaam, het gedrag der dieren, de bloem, de filosofische bespiegeling, de teelt van graan, het water, de steen, het vuur, de electriciteit, houtbewerking, paardrijden, quantumfysica, astronomie, muziek, een plots gekoesterd moment in het dagelijkse leven, alles valt onder het wonderlijke, niet uit mystieke contemplatie maar omdat de keuze voor de voorrang van het leven zich niet meer plooit naar de traditionele noodzaken van de winstgevende uitbuiting. Wanneer het woud de long van de aarde is en niet de prijs van een aantal stères hout of een voor vastgoedbelangen te verwoesten gebied, dan krijgt de natuur, die haar energiebronnen biedt aan wie haar geweldloos aanpakt, een menselijke betekenis.

De leerschool van het leven is een wandeling in de wereld van het geschenk. Een soort paddestoelenwandeling, waar de gids het onderscheid aanleert tussen de eetbare en de oneetbare, soms giftige, maar waaruit, mits een aangepaste behandeling, helende bestanddelen kunnen worden getrokken.

Waarom maak je van de school, in plaats van een verschanst kamp waar triest een reserveleger aan arbeidskrachten wegkwijnt, geen aantrekkelijk park

van de kennis, een open ruimte waar ontwerpers over hun beroep komen spreken, over hun passie en ervaring, over wat hen nauw aan het hart ligt? Een vioolbouwer, een groententeler, een meubelmaker, een schilder, een bioloog hebben beslist meer en beter aan te leren dan die zakenmannen die de aanpassing komen loven aan de wisselvallige wetten van de markt.

Laat de opening op de culturele wereld ook de opening zijn op de leeftijdsverschillen! Waarom het recht op onderwijs alleen aan jongeren voorbehouden en de volwassenen uitsluiten wanneer die willen proeven van de literatuur of van de wiskunde? Heeft iedereen niet te winnen bij een contact dat de kunstmatige tegenstelling tussen de leeftijdsklassen doorbreekt?

Maar er zijn recepten noch wondermiddeltjes. Het behoort alleen de individuele levenswil toe om weer te openen wat door het geweld van het economische totalitarisme werd gesloten. Hier zal de verbeelding haar macht tonen.

Er gaat geen jaar voorbij of tientallen vindingrijke onderwijzers en leraren stellen onderwijsmethoden voor gebaseerd op een nieuw verbond tussen de wezens en de dingen. Jullie klagen het aantal bureaucraten aan die de naam onderwijzer overnemen, en die de planeet onderwerpen aan de koude oogopslag van de cijfers vanwege een interesse die beperkt blijft tot het loonbriefje, maar wanneer hebben jullie de ideeën overgenomen en verdergezet van Freinet en enkele anderen met gulle kennis? Wanneer hebben jullie speelse en levendige opvoedingsprojecten uitgevoerd om te weerstaan aan de distilleerders van de regerende verveling? Hebben jullie ooit geprobeerd een hiërarchische verhouding tussen meesters en leerlingen te vervangen door een relatie die niet gebaseerd was op gehoorzaamheid maar op de uitoefening van de individuele en collectieve creativiteit?

Wanneer politici van ontstellende middelmatigheid je uitnodigen om je eisen te bespreken, hebben die dan niet het genoeg vast te stellen dat je even onvermogen bent als zij, behalve misschien op financieel vlak, maar dan toch wat betreft intelligentie en verbeelding? Betwifel vooral niet dat ze je, tegen de kortingprijs waaraan je jezelf verkoopt, zonder tegenpruttelen het recht

zullen toekennen hen te bespotten tijdens grote louterende manifestaties.

De ergste vorm van berusting geeft zich het alibi van de opstand. Hebben jullie zo weinig zelfrespect dat jullie niet eens de tijd nemen om jullie eigen levensbegeerten te ontdekken, om er achter te komen welk bestaan jullie willen leiden? Kunnen jullie je geen enkel alternatief voorstellen dan de officieel voorgestelde keuze tussen de armoede van de rijke en de ellende van de behoeftige?

Is de trieste toekomst van een bestaan, schrapend naar het geld voor het einde van de maand, dermate rooskleurig omdat de strontreuk van de werkloosheid zich overal verspreidt, zelfs als volgens de mediazon overal volledige tewerkstelling heerst? Niets leidt met meer zekerheid tot de dood dan het zich tevreden stellen met het overleven.

HET ONDERWIJS DEMILITARISEREN

De kazernementaliteit heerste oppermachtig over de scholen. Men marcheerde er in ganzepas, volgde de bevelen op van studiemeesters aan wie slechts het uniform en de strepen ontbraken. De configuratie van de gebouwen gehoorzaamde aan de wet van de rechte hoek en de rechtlijnige structuur. De architectuur hield met de rechtlijnigheid van een spartaanse autoriteit een oogje op de misstappen.

Tot in de jaren zestig bleef de onderwijsinstelling doordesemd van die oorlogsdeugden die liever voorschreven te gaan sterven aan de grenzen, dan zich over te geven aan het plezier van de liefde en het geluk. Dit soort aansporingen lijkt vandaag belachelijk, maar ondanks de mutatie die werd in gang gestoken in mei 1968 en het diskrediet in Europa van een leger zonder strijd (afgezien van enkele lokale oorlogen waarin werd verwaardigd tussenbeide te komen), zou het overdreven zijn te stellen dat de traditie in onbruik raakte van het geschreeuwde verbod, de toegeblafte belediging, het bevel zonder tegenspraak en de opstandigheid die er het gepaste antwoord op is.

Het zowat absolute gezag waarover de meester beschikt dient meer om uitdrukking te geven aan zijn zenuwzieke gedrag dan ter verspreiding van kennis. De wet van de sterkste heeft van de intelligentie altijd een wapen van de domheid gemaakt. Ongetwijfeld zijn ze met velen om tegen te pruttelen dat hun enige recht dat op zwijgen is. Maar zolang een belangengemeenschap in het centrum van de kennis niet de neigingen situeert, de twijfels, de kwellingen, de problemen die iedereen gedurende de dag tegenkomt - met andere woorden gedurende het belangrijkste deel van zijn leven -, zal er slechts laatlunkendheid en misprijzen zijn voor de overgebrachte boodschappen waarvan de betekenis ons, als wezens van begeerte, niet echt aanbelangt.

Wat in angst wordt aangeleerd maakt de kennis bang

Het wettelijke gezag dat wordt toegekend aan de lesgever geeft de kennis een dermate bittere smaak dat de onwetendheid zich welhaast kan tooien met de lauweren van de revolte. Wie zijn kennis met plezier deelt hoeft die niet op te dringen, maar de kazernering van het onderwijs is van die aard dat men moet onderwijzen uit plicht, niet uit plezier.

Probeer maar te pleiten voor een wederzijds begrip tussen een leraar die de klas binnenstapt alsof het een kooi wilde beesten is en de grappenmakers die het gewoon zijn de zweep te ontduiken en de temmer op te vreten! Alhoewel de dictatuur in West-Europa overal op de terugweg is, blijft de school gedomineerd door de tyrannie. Alsof het erom gaat wie het hardst blaft in de arena waar de frustraties zich botvieren.

Niets is walgelijker dan de angst die de mens vernedert tot opgejaagd beest, en ik vind het onduelbaar dat men de angst duldt, noch bij de leerling noch bij de lesgever. De terreur drijft alleen zichzelf aan. Wanneer de pedagogische richtlijnen moeite zouden doen het principe na te streven dat me de voorwaarde lijkt voor een ware leerschool van het leven: de angst wegnemen en zelfvertrouwen geven, dan zou de school, om dit te bereiken, een plaats moeten worden zonder gezag noch onderwerping, zonder sterken noch zwakken, eersten noch laatsten. Zolang jullie niet een gemeenschap van leerlingen en onderwijzers vormen die ernaar streeft de creativiteit van iedereen te bevorderen, zullen jullie verontwaardigd blijven over de barbarij in al haar aspecten. Van het godsdienstige fanatisme, van de politieke onverdraagzaamheid, van de hypocrisie en van de corruptie van de bestuurders zullen jullie de fundamentalismen niet verdrijven, en ook de maffias van de drugs en de zakenwereld niet, en wel omdat er in de hiërarchische organisatie van het onderwijs een achterbakse voedingsbodem te vinden is die voorbestemd is tot aangrijpingspunt voor die barbarij.

Nu de ideologieën van links en van rechts als sneeuw smelten voor de zon

van hun gemeenschappelijke leugen, zit het enige criterium van intelligentie en van daadkracht in het dagelijkse leven van iedereen afzonderlijk en in de keuze, waar ieder ogenblik toe uitnodigt, tussen wat het eigen leven bevestigt en wat het vernietigt. Wanneer zoveel gulle ideeën tot hun tegendeel hebben geleid dan is dat omdat het gedrag dat ermee gepaard ging er de ontkenning van was. Een project van autonomie en van emancipatie kan zich niet, zonder wankelen, baseren op de machtswil die haar stempel van misprijzen, onderdanigheid en dood blijft drukken op onze daden.

Ik zie geen andere manier om een einde te maken aan de angst en de leugen die ermee gepaard gaat, dan de telkens heropgewekte wil om te genieten van het eigen leven en van de wereld. Leren ontwarren wat ons meer levend maakt, van wat ons afmaakt is de eerste der inzichten, het geeft betekenis aan de kennis.

De meest uitgebreide technieken leveren ons een aanzienlijke hoeveelheid informatie. Dit soort vooruitgang is niet te versmaden maar zal dode letter blijven zolang ze niet aan de hand van een bevoorrechte relatie tussen de opvoeders en de kleine groepen leerlingen, het netwerk van abstracte kennis aanspoort in de enige "terminal" die ons interessert: wat iedereen met zijn leven en zijn bestemming wil doen.

De leergierigheid bevrijden van de dwang

De gewelddadige uitbuiting van de natuur heeft de dwang boven de begeerte geplaatst: ze heeft overal de vloek verspreid van de manuele en de intellectuele arbeid, en ze heeft een marginale activiteit gemaakt van de ware rijkdom van de mens: het vermogen zichzelf te herstellen door de wereld te herstellen.

Door een economie te produceren die hem economiseert tot hij niet meer is dan een schaduw van zichzelf, heeft de mens slechts de eigen evolutie verhinderd. Dat is de reden waarom de mensheid nog moet worden uitgevonden.

De school draagt de gevoelige plek van een breuk in het menselijk project. Men merkt beter en beter hoe en op welk ogenblik de creativiteit van het kind er wordt gebroken onder het gehamer van de arbeid. De oude familielitanie: "eerst werk, dan plezier" was altijd de manier om uitdrukking te geven aan de absurditeit van een maatschappij die opriep het leven af te zweren om zich beter te kunnen toewijden aan de arbeid die het leven uitput en die van het plezier slechts de kleuren van de dood achterlaat.

Alle dwaasheid van deskundige pedagogen is vereist om zich erover te verwonderen dat zoveel moeite en vermoeienis bij de leerlingen tot zo middelmatige resultaten leidt. Waar kan je je aan verwachten wanneer het niet van ganser harte is?

Toen Charles Fourier, tijdens een opstand zag met hoeveel zorg en geestdrift de opstandelingen in enkele uren tijd een straat opraken en een barricade oprichtten, merkte hij op dat dezelfde taak drie dagen werk zou hebben gekost aan een ploeg grondwerkers onder leiding van een baas. De loontrekkenden hebben geen ander belang dan het loon, hier was het de hartstocht voor de vrijheid die de opstandelingen bezielde.

Alleen het plezier zichzelf en voor zichzelf te zijn kan de kennis de hartstochtelijke aantrekkingskracht geven die zonder behoefte aan dwang de inspanning rechtvaardigt.

Want worden wat men is, vereist de meest onwrikbare voornemens. Er is volharding en koppigheid nodig. Indien we niet willen berusten in het gebruik van kennis die ons verlaagt naar de trieste staat van verbruiker, dan kunnen we niet ontkennen dat, om uit de modderpoel te raken waarin de maatschappij van het verleden zich vastrijdt, we het initiatief moeten nemen voor een duw in de omgekeerde richting. Ja toch! Jullie staan klaar om te vechten en om de anderen te verpletteren om werk te krijgen maar jullie aarzelen om in te zetten op een leven dat van jezelf een levenswerk maakt?

We willen niet de besten zijn, we willen dat het beste van het leven ons toekomt, volgens het principe van de onbereikbare perfectie die het onbevredigd zijn afwijst uit naam van de onverzadigbaarheid.

**MAAK VAN DE SCHOOL EEN CENTRUM
VAN CREATIE VAN AL WAT LEEFT
GEEN WACHTKAMER
VAN EEN PARASIETEN-
EN HANDELSMAATSCHAPPIJ**

In december 1991 publiceerde de Europese Commissie een memorandum over het hoger onderwijs. Ze spoorde de universiteiten aan om zich te gedragen als bedrijven onderworpen aan de regels van de vrije markt. Ditzelfde document sprak de wens uit de studenten te behandelen als klanten, aangespoord, niet tot studeren, maar tot verbruik.

Zo werden de lessen producten, "studenten" en "studie" maakten plaats voor termen die beter waren aangepast aan de nieuwe richting: "menselijk kapitaal" en "arbeidsmarkt".

In september 1993 hervalt dezelfde Commissie met een *Groenboek over de Europese dimensie van het onderwijs*. Ze verduidelijkt dat er, vanaf de kleuterklas, moet worden overgegaan tot de vorming van "menselijke middelen ter uitsluitende behoefte van de industrie" en dat moet worden gestreefd naar "een grotere aanpasbaarheid van de gedragingen zodat ze beter beantwoorden aan de vraag naar handenarbeid".

Dit is hoe de vuige uitvergroting van het heden de vergane doelmatigheid van het verleden naar een stralende toekomst projecteert.

Wanneer al wat overblijft aan matig rendabel in de school van gisteren is uitgeschakeld, het Latijn, het Grieks, Shakespeare and company, zullen de studenten eindelijk het voorrecht hebben toegang te krijgen tot reddende daden: het in evenwicht brengen van de markten door het overbodige te produceren en troep te consumeren.

Het project is op goede weg vermits de regeringen, hoe divers ze zich ook willen, unaniem zijn in hun instemming met en steun voor het principe: "Het bedrijf moet worden gericht op de vorming en de vorming moet worden gericht op het bedrijf."

Rekruten

om het bankroet te bestieren

Om te helpen ons tijdperk te begrijpen is het zinvol te verduidelijken hoe de ontwikkeling van het kapitalisme tot een planetaire crisis heeft geleid die de crisis is van de totalitaire werking van de economie.

Vanaf het begin van de 19de eeuw domineerde de noodzaak tot productie het geheel aan individuele en collectieve gedragingen. De organisatie van de productie aan de hand van intellectuele en handenarbeid vereiste een sturende methode, een autoritaire, zelfs despotische mentaliteit.

Het ging om het militair veroveren van markten. De geïndustrialiseerde landen plunderden gewetenloos de rijkdommen van de nieuwe koloniën.

Toen het proletariaat haar eisen begon te coördineren, onderging het, ondanks haar libertaire spontaneïteit, de autocratische greep die het overwicht van de productiesector had op de zeden en gewoonten. Vakbonden en arbeiderspartijen ontwikkelden een bureaucratische structuur die de arbeidersmassa, onder het mom van haar emancipatie, zeer snel belemmerde.

De rode macht kreeg des te makkelijker voet aan de grond omdat het van de uitbuitende klasse wat aandelen kreeg in de winst, vertaald in loonsverhogingen, verbeteringen in werkomstandigheden (achturedag, betaalde vakantie) en sociale voordelen (werkloosheidsvergoedingen, gezondheidszorg).

De centralisatie van de productie bereikte haar hoogtepunt in de jaren 1920 en 1930. De overgang van het privékapitalisme naar het Staatskapitalisme is brutaal in Italië, Duitsland en Rusland waar de dictaturen van de fascistische, nazistische en stalinistische eenheidspartij de nationalisering van de productiemiddelen opleggen.

In de landen waar de liberale traditie een formele democratie heeft weten te behouden, leidt de monopolistische concentratie er trager, geniepiger en geweldlozer toe dat de Staat haar roeping als werkgever opneemt.

Het is in de Verenigde Staten dat zich als eerste een nieuwe economische

richting aandient met de belofte op een ontwikkeling die de zeden en gewoonten gevoelig zal veranderen: de aansporing tot consumeren wordt in feite belangrijker dan de noodzaak om te produceren.

Vanaf 1945 opent het Marshall plan, officieel bedoeld om het verwoeste Europa bij de wederopbouw te helpen, de weg naar de consumptiemaatschappij die wordt vereenzelvigd met de welvaartsmaatschappij.

De verplichting om kost wat kost te produceren wijkt plaats voor een onderneming die zich tooit met de aantrekkingskrachten van de verleiding waarachter zich de nieuwe allerbelangrijkste prioriteit verschuilt: kopen. Koop koop koop, koop wat dan ook, maar koop!

Er volgt dan een opmerkelijke evolutie naar een supermarkthedonisme en een zelfbedieningsdemocratie die de illusie van plezier en van vrije keuze verspreiden, maar die met meer trefkracht dan de anarchisten uit het verleden hadden durven hopen, erin slaagt de onaantastbare patriarchale, autoritaire, militaire en godsdienstige waarden te ondermijnen, voorheen door een productiegedreven economie aangemoedigd.

We begrijpen vandaag beter hoe de kolonisering van de werkende massa door de aanhoudende aansporing tot het kopen van een geluk op afbetaling, de greep op de economie van de overzeese kolonies deed verzwakken, wat dan weer de ontvoogdingsstrijd aldaar bevorderde.

Indien het vrije verkeer van handelsgoederen en de erbijhorende noodzakelijke uitbreiding van de handel hebben bijgedragen tot het einde van de meeste dictaturen en tot de val van de communistische citadel, dan hebben ze ook erg snel de limieten onthuld van het consumeerbare welzijn.

Gefrustreerd door een geluk dat niet echt overeenkwam met de inflatie aan nutteloze gadgets en namaakspul, zijn de consumenten, vanaf 1968, bewust geworden van de nieuwe aliënatie die hen overkwam. Werken voor een salaris dat wordt besteed aan de aankoop van goederen met een onzekere gebruikswaarde, heeft minder weg van een toestand van gelukzaligheid dan wel van de onaangename indruk te worden gemanipuleerd naargelang de

behoefden van de markt. Wie overdag de werkplaats of het bureau onderging, verliet die slechts om binnen te lopen in de minder dwingende maar leugenachtiger fabrieken van de verbruiksartikelen.

Nu de schijnbehoefden belangrijker zijn dan de ware, heeft dit "gelijk wat" dat moest worden gekocht, op zijn beurt geleid tot een steeds absurder overaanbod aan parasitaire diensten die rond de burger worden geweven om hem te beveiligen, te kaderen, raad te geven, te ondersteunen, te leiden, kortom om hem vast te lijmen in een verwachtingspatroon dat hem langzaam degradeert tot gehandicapte.

Zo werden de prioritaire sectoren opgeofferd aan het profijt van de tertiaire sector die de eigen bureaucratische complexiteit doorverkoopt onder de vorm van hulp en bescherming. De kwaliteitslandbouw werd platgewalst door de agro-voedingslobbies met een overproductie aan ersatz granen, vlees, groenten. De kunst van het wonen werd begraven onder de grijsheid, de verveling en de criminaliteit van het beton, dat het zakenwereldje van opbrengsten verzekert. Wat de school betreft, die is geroepen op te treden als reserve voor elitestudenten met het vooruitzicht op een mooie loopbaan in de winstgevende nutteloosheid en in de financiële maffia. De cirkel is rond: studeren om werk te vinden, hoe absurd ook, vervoegt de oproep om te verbruiken in het enige belang van een economische machine die in het Westen aan alle kanten sputtert - hoewel de deskundigen er ons elk jaar opnieuw de triomfantelijke wederopbloei van aankondigen.

We rijden ons vast in de moerassen van een parasitaire en maffieuze bureaucratie die het geld ophoopt en in gesloten circuit laat ronddraaien in plaats dat het wordt geïnvesteerd in kwaliteitsgoederen die nuttig zijn om het leven en de omgeving te verbeteren. Aan geld geen gebrek, in tegenstelling tot wat jullie verkozenen beweren, alleen is het onderwijs geen winstgevende sector.

Er bestaat nochtans een alternatief voor de economie van de teloorgang en haar onmogelijke herstel. Die mogelijkheid keert zich af van de kloof die zich verdiept tussen de belangen van de goederen en de belangen van wat leeft, en

stelt de technologie ten dienste van het menselijke. Ze wil de technologie die door het winstgevende imperialisme steeds onmenselijker wordt en in het geval van de kernfusie en de genetische manipulatie zelfs afschrikwekkend, heroriënteren naar wat leeft. Ze eist nu de voorrang van de levenskwaliteit en de basisactiviteiten die door de dwaasheid van het archaische kapitalisme werden veroordeeld tot versnippering onder de onophoudelijke budgettaire beperkingen: huisvesting, voeding, vervoer, kleding, gezondheidszorg, onderwijs en cultuur.

We krijgen het begin van een mutatie onder ogen. Het neokapitalisme maakt zich op om met profijt weer op te bouwen wat het oude kapitalisme heeft vernietigd. Ondanks de weerstanden uit het verleden zullen de nieuwe energieën de vervuilende en vernietigende productie vervangen.

Net zoals de industriële revolutie vanaf het begin van de 19de eeuw op een aanzienlijk aantal uitvinders en uitvindingen kon rekenen - electriciteit, gas, stoommachine, telecommunicatie, snel vervoer - wacht ook ons tijdperk op nieuwe uitvindingen ter vervanging van wat vandaag nog het leven bedreigt: petroleum, kernenergie, farmaceutische industrie, vervuilende chemische industrie, experimentele biologie ... en de overvloed aan parasitaire diensten met hun woekerende bureaucratie.

***Het einde van de dwangarbeid
leidt het tijdperk van de creativiteit in***

Het werk is een geaborteerde uitvinding. Het scheppende genie van de mens liep in de val van een systeem dat hem veroordeelde tot de productie van macht en geld met de kunsten en de dromerij als enige uitlaatklep voor de weelderigheid van zijn creativiteit.

Maar dit werk van uitbuiting van de natuur, zo dikwijls opgehemeld als de macht van Prometheus die de wereld verandert, schuift ons vandaag de eindrekening onder de neus: een comfortabel overleven waarvan hart en middelen wegwijnen in de bedorven kring van de rentabiliteit.

Hoe kan het ook anders dan dat een arbeid die zo nutteloos is en zo schadelijk voor het leven, op zijn beurt uitgeput raakt? Gisteren leverde die nog auto's en televisies tegen vervuilde lucht en lapmiddeltjes tegen de levenloosheid. Vandaag is het werk nog slechts een schampere reddingsboei in een door de bureaucratische inflatie verlamde maatschappij waar niets nog zekerheid biedt, noch salaris, noch huisvesting, noch natuurlijke producten, noch energiebronnen, noch sociale verworvenheden.

In een door de schaarser wordende handel steeds benauwender atmosfeer, wordt de afname van de arbeid vanzelfsprekend als een vervloeking beleefd. De werkloosheid is een hol werk. Eenzelfde gelatenheid bij het wachten op een aalmoes als bij het wachten op een salaris terwijl de arbeider zich overgeeft aan een bezigheid die hem verveelt (maar vanaf nu acht hij het onvoorzichtig dit toe te geven).

Terwijl alles naar de haaien gaat temidden een wanhoop, aangewakkerd door de economisch geprogrammeerde planetaire zelfvernietiging, ligt de wereld er verwaarloosd bij. Het is nochtans belangrijk hem te herstellen, te reinigen van zijn vervuilingen en weer op te bouwen voor ons welzijn, alsof de brekende spiegel van de consumentenwaanbeelden het geluk binnen bereik brengt, na er de leugenachtige weerspiegeling van te hebben aangetoond.

De arbeidsduur verminderen om hem beter te kunnen verdelen? Waarom niet. Maar vanuit welk perspectief en met welk bewustzijn? Indien het er voor de meeste mensen op zou neerkomen meer goederen en meer diensten te produceren voor de markt en niet voor het leven, in ruil voor een salaris dat de groeiende consumptie betaalt, dan heeft het oude kapitalisme voor eigen voordeel weer opgevist wat het veinsde achterwege te laten ten voordele van iedereen.

Indien daarentegen deze werkwijze gehoorzaamt aan de aanmoedigingen van een neokapitalisme dat in de ecologische investeringen een wapen zoekt tegen het immobilisme van een verbeeldingloos patronaat, dan volstaat een bewustwording opdat het gewaarborgde loon en de verminderde arbeidsduur voor iedereen het veld openstellen van de vrije creatie, van het plezier van de

ontmoeting en van het eindelijk zichzelf zijn.

Want in weerwil van het verzwijgen ervan door de bureaucraten van de corruptie en van de zakenmaffia's, bestaat er wel degelijk een socio-economische vraag die indruist tegen de hulpkreten van de gewone neergang. Die een omgeving eist die de levenskwaliteit bevordert, een productie zonder onderdrukking noch verontreiniging, authentiek menselijke relaties, het einde van de dictatuur van de rentabiliteit over ons leven.

Julie - en de nieuwe school die jullie zullen uitvinden - zullen erover moeten waken dat de creativiteit, objectief aangemoedigd door de belofte op een tewerkstelling van openbaar nut, gepaard blijft gaan met de zelfcreatie om niet te worden geketend door een economische aliënatie.

Wanneer je vergeet wat je bent en in welk leven je wil vertoeven, verwacht dan geen ander lot dan dat van elk ander wegwerppruil eens de betaalbalie voorbij.

Kwaliteit eerst

Door voortdurend te gehoorzamen aan het criterium van de kwantiteit, helt de wedloop naar het profijt naar de absurditeit van de overproductie. Veel produceren verhoogde gisteren nog de meerwaarde van de bazen, die er niet voor terugdeinsden het teveel aan koffie, vlees, graan te vernietigen om dalingen van de marktprijs te voorkomen.

Door een groter deel van de bevolking te raken, kon de ontwikkeling van het verbruik tot op zeker punt een groeiende hoeveelheid goederen opsorpen die niet werden ontworpen om te worden verbruikt maar om geld op te brengen. De kwaliteit van een product wordt lichtzinniger behandeld vooral omdat die, in tegenstelling tot de leugens van de publiciteit die de klant verleiden, geen invloed heeft op de verkoopcijfers.

Maar zelfs aan het leugenachtige opbod om witter dan wit te wassen komt een eind. De klanten, verontwaardigd over zoveel minachting, begonnen zich te verzetten, werden kritischer, weigerden nog blindelings het sloganeske lepeltje

te slikken dat hen op elk ogenblik voor de ogen, de mond, de oren, het hoofd werd gehouden.

Velen hebben toen besloten zich niet meer te laten gebruiken door een economie die zich niet bekommerd om hun gezondheid en hun intelligentie. Door van de aangeboden producten kwaliteit te eisen, ontdekken of herontdekken ze hun eigen kwaliteit van levende wezens, hun specificiteit van lucide individu die werd verhuld door de reductie tot de kuddegeest die wordt veroorzaakt en onderhouden door de consumentenpropaganda.

Maar, terwijl de consumentenorganisaties de boycot organiseren van producten, ontaard door een landbouw die de markt overspoelt met geforceerde granen, kunstmestgroenten, vlees van mishandelde dieren uit de concentratieveehouderij, lijkt het erop dat men in de scholen aanvaardt dat de cultuur dezelfde weg opgaat als de ergste agricultuur.

Indien de politiciers werkelijk de goede bedoelingen voor het onderwijs koesterden die ze onophoudelijk verkondigen, zouden ze dan niet alles in het werk stellen om de kwaliteit ervan te verzekeren? Zouden ze dan treuzelen de beide maatregelen uit te vaardigen die de absolute vereiste zijn van een menselijke opleiding: per klas het aantal leraren verhogen en het aantal leerlingen verlagen zodat iedereen er wordt behandeld volgens zijn eigenheid en niet in de anonimiteit van de massa?

Maar blijkbaar is het belang voor hen eerder van economische aard in plaats van puur menselijk. Wanneer de regeringen de intensieve teelt verkiezen van voor de markt bruikbare studenten, dan schrijven de principes van goed bestuur voor om de grootst mogelijke hoeveelheid koppen in de kleinst mogelijke ruimte te stappelen, zoals in een harington, en ze te vormen met zo weinig mogelijk personeel. Deze logica is onweerlegbaar en geen enkele vereniging voor dierenbescherming zal protesteren tegen de gedwongen consumptie van kennis onderworpen aan de wet van vraag en aanbod, noch tegen de zeden van de veekoopmannen die heersen over de kermis van de werkgelegenheid.

Leg je dus maar neer bij de vooringenomenheid horende bij de kuddegeest

want ik zie geen andere manier om een klas van dertig leerlingen te onderwijzen dan de plak zwaaien of de list.

Maar kom niet af met de materiële onmogelijkheid van het aanmoedigen van een gepersonaliseerd onderwijs. Zou de vooruitgang in de audiovisuele technieken een groter aantal studenten niet in staat kunnen stellen om individueel op te steken wat voorheen door de meester moest worden herhaald tot het was gememoriseerd (spelling, beginnersgrammatika, woordenschat, scheikundige formules, stellingen, notenleer, verbuigingen, ...), of om spelenderwijs de graad van opname en van begrip na te gaan?

Op die manier bevrijd van een ondankbare mechanische bezigheid, kan de opvoeder zich nu helemaal toeleggen op het belangrijkste van zijn taak: garant staan voor de kwaliteit van alle ontvangen informatie, de vorming van autonome individuen ondersteunen, elkeen helpen zichzelf en de wereld te lezen door het beste van zijn kennis en ervaring te delen.

Informatie [*information*] voor de grootst mogelijke groepen, vorming [*formation*] in kleine groepen. In het midden van een groot irrigatienetwerk dat naar elke leerling een veelheid aan kennis brengt, is de opvoeder eindelijk vrij om te worden wat hij altijd al wou zijn: diegene die de openbaring begeleidt van een creativiteit waarvan iedereen de sleutel bezit, hoe diep begraven ook onder het gewicht van de voorbije beperkingen.

DE AUTONOMIE AANLEREN NIET DE AFHANKELIJKHEID

De school heeft de beslaglegging op het kind door de autoritaire en patriarchale familie gedurende eeuwen bestendigd. Nu zich tussen ouders en kroost een wederzijds begrip aftekent bestaande uit emoties en geleidelijke autonomie, zou het spijtig zijn indien de school zou ophouden zich te laten inspireren door de familiale gemeenschap.

Tegenstrijdig genoeg is het onderwijssysteem, dat met de jongeren het meest veranderende [deel van de samenleving] onthaalt, zelf het minst veranderd.

De traditionele familie koos ervoor aan de lopende band kinderen te produceren in plaats van een leven te bieden aan twee of drie kleintjes die zonder voorbehoud van alle liefde en aandacht zouden kunnen genieten. Wie niet op jonge leeftijd overleed, behield dikwijls een geheime wonde. De tirannie, de schuld, de emotionele afpersing brengen op die manier generaties blaaskaken groot die onder hun harde karakter een kinderachtigheid verstoppen die hen ertoe aanmoedigt een plaatsvervangende vader en moeder te zoeken in de leenfamilies van kerken, partijen, sekten, nationale kuddes en legerkorpsen allerhande. De onmenselijkheid van de geschiedenis komt niet alleen voor rekening van hulpbehoevende opscheppers. Er was een zeker cynisme nodig om het over “natuurlijke selectie” te hebben, eigen aan de dieren, toen de productie van fabrieks- en kanonnenvlees een statistische aanpassing oplegde, en de familiale voortplantingseconomie een vormfout met zich meedroeg die de dood haar deel voorzag.

De evolutie van de zeden doet ons vandaag inzien wat een monsterlijkheid de beestachtige woekering van levens was die onvoorwaardelijk werden veroordeeld om de houwen van de hakmessen op te vangen, van de oorlogen, van de bloedbaden, de hongersnood, de ziektes. Niettemin, de overbevolking aanklagen in landen waar het godsdienstige obscurantisme gedijt op de armoede die het zelf bewust onderhoudt, en aanvaarden dat in Europa dezelfde

archaische en misprijzende houding de leerlingen en scholieren blijft behandelen als vee, getuigt van een zekere onsamenhangendheid.

Want niet alleen zijn overbevolkte klassen oorzaak van barbaars gedrag, van vandalisme, delinkwentie, verveling en wanhoop, ze bestendigen bovendien het verachtelijke beginsel van de competitiviteit, van de concurrentiestrijd die gelijk wie uitschakelt die niet voldoet aan de marktvereisten. De lompe carrierejager die het haalt van het gevoelige en vrijgevig type, ook dat is wat de sjoemelaars aan de macht, in navolging van de briljante denkers van vroeger, natuurlijke selectie noemen.

Er zijn geen domme kinderen, alleen dwaze opvoedingen. De leerling dwingen zich naar de top te hijsen, draagt bij tot de moeizame vooruitgang van de dierlijke woede en listigheid, maar niet tot de ontwikkeling van een creatieve en menselijke intelligentie.

Weet dat niemand vergelijkbaar is met, noch reduceerbaar is tot wie dan ook, tot wat dan ook. Elkeen heeft eigen eigenschappen, het volstaat ze te verfijnen, te louteren met als enige plezier zich in overeenstemming te voelen met al wat leeft. Laat ze dus maar stoppen met het uitsluiten van kinderen die meer interesse vertonen voor dromen en hamsters dan voor de geschiedenis van het Romeinse Rijk. Voor wie weigert zich te laten programmeren door de software van de promotionele verkoop leiden alle wegen naar zichzelf en de creatie [ontdekken, uitvinden, uitproberen, maken en er plezier aan beleven].

Gisteren moest je je identificeren met de vader, held of stommeling met de o zo zachte sarcasmen. Nu de vaders zich gewaar worden dat hun onafhankelijkheid vooruitgang boekt samen met die van het kind, nu ze genoeg liefde ervaren voor zichzelf en de anderen om de tiener te helpen zich te ontdoen van hun beeld, wie zal dan nog verdragen dat de school nog steeds als modellen ter zelfverwezenlijking het doeltreffende en schimmige financiewezen aanbiedt, de energieke en kindse politieker, de maffioso die heerst met klantendiensten en corruptie, de businessman die zijn laatste profijt haalt uit de leegroof van de planeet?

Men is veroordeelt zichzelf nooit te bereiken indien men de eigen identiteit

zoekt in een godsdienst, een ideologie, een nationaliteit, een ras, een cultuur, een traditie, een mythe, een beeld. Zich vereenzelvigen met wat men in zich aan meest levende bezit, is het enige wat emancipeert.

***Het bondgenootschap met het kind
is een bondgenootschap met de natuur***

Het geweld dat de patriarchale familie uitoefent op het kind maakt deel uit van de verkrachting van de natuur door het werk en de handelswaar. De bewustwording van de planetaire plundering, die van de milieubescherming naar een niet-gewelddadige aanpak van de natuurlijke rijkdom evolueerde, heeft niet weinig bijgedragen tot het breken van het juk dat de economische uitbuiting op de man, de vrouw, het kind, de fauna en de flora deed wegen.

Het gevoel dat we afkomstig zijn uit een gemeenschappelijke matrijs, die de aarde is, en waarvan de herinnering herleeft tijdens de zwangerschap in de buik van de moeder, heeft zo goed de nostalgie naar een gouden tijd en een oorspronkelijke harmonie gevoed omdat de dwangarbeid ons scheidt van de natuur en van onszelf met een verscheuring die lang als een existentiële kwelling werd gezien, een pijn van het zijn.

De mislukking van een economie van plundering en vervuiling, en de opkomst van een symbiotisch recreatief project van de mens en zijn natuurlijke omgeving verlossen ons nu van een verloren paradijs dat de geschiedenis doorspookte met zijn dromen over de machteloze zelfconstructie van de mens: de mythe van de nobele wilde, van het oercommunisme, van het apocalyptische millennialisme [chiliasme] dat, na het mooie weer te hebben uitgemaakt van het nazisme, nu heropflakkert onder de naam integrisme.

We hebben tenminste geleerd dat het leven geen regressie is naar het stadium van het protoplasma maar een proces van verfijning, van loutering en van organisatie van de begeerten.

In de strijd tegen kanker heeft men lang gedacht dat het belangrijk was om de cellen te vernietigen die zich door een plotse en frenetieke woekering tot de

teloorgang veroordeelden. Veeleer dan de cellen die al door de dood zijn aangetast te vernietigen, houdt men het vandaag liever bij het versterken van het levenspotentieel van de perifere gezonde cellen om de herovering van het leven te bevorderen. Ik zou het fijn vinden indien een dergelijke instelling autonoom onze houding bepaalde tegenover onszelf, onze gelijken en de wereld.

In tegenstelling tot zoveel afgestompte generaties voor wie gevoeligheid een zwakte was waartegen velen zich indekten door bloeddorstig te worden, weten we nu dat de liefde voor wat leeft een intelligentie opwekt die niet te vergelijken is met de sluwe geest die over de totalitaire werelden heerst.

Een zeer lovenswaardige ethiek van respect voor de wezens schrijft voor geen beest te doden, geen boom om te hakken zonder alles te hebben geprobeerd om het te vermijden. Hetgeen dergelijke aanbeveling niettemin veronderstelt aan kunstmatigheid en dwang, zal nooit de overtuiging noch het bewustzijn halen dat de schade toegebracht aan wat leeft ook zichzelf schaadt als men niet oppast, omdat het levende geen voorwerp, geen object is, maar een onderwerp, een sujet dat het verdient te worden behandeld volgens de onaantastbare rechten van al wie wordt geboren.

Van de onontbeerlijke hulp tot de weigering van de permanente bijstand

De weg naar de autonomie volgt het voorbeeld van het kind dat leert lopen.

Dat gaat niet zonder tranen noch moeite. De kans om te vallen, zich te stoten, pijn te hebben, voegt de belemmering van de angst toe aan de eerste passen. Toch zal de hulp van een genegenheid die aanmoedigt tot rechtkrabbelen, tot herbeginnen, tot koppig volhouden, tot coördinatie van de gebaren, aantonen dat het beheersen van de bewegingen beter en sneller wordt aangeleerd dan onder de voormalige omstandigheden waar vooruitgang werd geboekt, niet alleen onder het kruisvuur van de grijnzende trots, van de vage dreiging, van de angst niet meer geliefd te zijn zonder de inspanning,

maar vooral onder het heimelijk onderhouden ongemak van de dubbelzinnigheid van de ouders die willen en vrezen dat hun kind de eerste stappen zet naar een autonomie die het zal onttrekken aan hun voogdij en aan hun gevoel onmisbaar te zijn.

Het onderwijs van de allerkleinsten heeft moeiteloos de familiale voorzieningen overgenomen die alles in het werk stellen om het onafhankelijke geluk te verzekeren – aangezien de ouders die onafhankelijkheid verbergen zodra de puber er het gebruik van ontdekt. Zich inspirerend op het osmotische begrip dat opvoedt door zich te laten opvoeden, bereiken de kleuterscholen het voorrecht het geschenk van de genegenheid te laten samengaan met het geschenk van de eerste kennis – en dat men een, voor het bestaan van de individuen en van de gemeenschappen, dermate waardevolle kwaliteit verschuldigd is aan het overheidshandeltje van de laagste salarissen zegt genoeg over het misprijzen voor het openbaar nut die de logica van het profijt erop nahoudt.

De breuk is totaal bij het binnentreden van de middelbare school. Er treedt een achteruitgang op naar de archaische familie waar het kind zichzelf leert bedruipen onder voorwaarde van een eeuwige dankbaarheid jegens zij die instonden voor zijn dressuur. Het zelfvertrouwen, ondermijnd en gecompenseerd door de brutaliteit, wordt er omgevormd in een weerzinwekkend mengsel van verwaandheid en onderdanigheid, het gebruikelijke sociale smeermiddel uit het verleden.

Aan de oprechte hartstocht om van de puber een op zichzelf staand menselijk wezen te maken, dringt zich, in een sfeer van waarachtig onbehagen, de uitoefening van gezag op, waartoe de leraar wordt gedwongen door de hiërarchische structuur. En waarom zou de verleiding het niet halen zich onontbeerlijk te maken door bij de student een domheid te onderhouden die de dominantie makkelijker maakt? Wie krukken verkoopt heeft sukkelaars nodig.

We verlaten amper en moeizaam een samenleving waarin de individuen, omdat men nooit in hen heeft geloofd, hun geloof hechtten aan elke macht die hen kreupel maakt door hen te laten functioneren. God, kerken, Staat,

vaderland, partij, leiders en vadertjes van de volkeren, alles was een aanvaardbare uitvlucht om niet voor zichzelf te leven. Het wordt tijd de kinderen die men vroeger slechts rechthield om weer omver te duwen, aan te leren zelf te leren. Dat er eindelijk moge worden gebroken met de gewoonte om te vragen in plaats van te geven, en dat het eindelijk moge gedaan zijn met de armzalige maatschappij van permanente bijstand waarvan de passiviteit de macht is van de corrupten.

***Het geld van de openbare diensten
mag niet meer ten dienste staan van het geld***

De opvoeding maakt deel uit van het maken van een mens, niet van het maken van koopwaar. Hebben we het absurde despotisme van de goden afgezworen om nu het fatalisme van een economie te verdragen die het leven op de planeet en in ons dagelijkse bestaan beschadigt en aantast?

Het enige wapen tot onze beschikking is de levenswil in samenwerking met en verspreid door het bewustzijn. Te oordelen naar het vermogen van de mens om te ontwijken wat hem doodt, kan het een absoluut wapen zijn.

De zakenlogica die ons tracht te regeren, vereist dat elke vergoeding, toelage of toegekend aalmoes wordt terugbetaald met een grotere gehoorzaamheid aan het handelssysteem. Je hebt geen andere keuze dan of te aanvaarden, of te weigeren en je eigen begeerten te volgen. Ofwel wordt je klant van de Europese markt van de winstgevende kennis – met andere woorden slaaf van een parasitaire bureaucratie, tot bezwijken veroordeeld onder het groeiende gewicht van haar nutteloosheid -, ofwel strijd je voor je eigen autonomie, leg je de basis voor een nieuwe school en een nieuwe maatschappij, en recupereer je het elke dag opnieuw verspilde geld uit de ordinaire corruptie van de financiële operaties, om het te investeren in de kwaliteit van het leven. “Het nationale verenigde syndicaat van de belastingen schat de fraude van de handelspraktijken op 230 miljard Franse frank, zowat de helft van het begrotingstekort, zoals opgemerkt na het lichten van een tipje van

de sluier der corrupte praktijken van de grote industriële en financiële groepen.” (C de Brie, *La politique pervertie par les milieux d'affaires. Le monde diplomatique*, octobre 1994)

Het geld dat wordt gestolen van het leven wordt ten dienste gesteld van het geld. Dat is de werkelijkheid zoals ze wordt verdoezeld door de absurde en dreigende schaduw van de grote economische instellingen: Wereldbank, Internationaal Monetair Fonds, Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, Algemene overeenkomst betreffende tarieven en handel (GATT), Europese Commissie, Nationale Banken en *tutti quanti*.

Hun steun aan stichtingen en universitaire onderzoekscentra vereist een uitwisseling en verspreiding van het evangelie van het profijt, die makkelijk wordt omgezet in universele waarheid door de machtsgeile pers, radio, televisie.

Maar hoe geweldig ze ook lijkt, de machine draait in het luchtledige, ze hapert meer en meer, ze zal eindigen, zoals in de *Strafkolonie* van Kafka, met haar wet in het vlees van haar meester te kerven.

Zien we dan niet enkele magistraten, als in een ethische reactie, moedig de straffeloosheid doorbreken die een waarborg is voor de financiële arrogantie? De grote fortuinen belasten (1% van de Fransen bezit 25% van de nationale rijkdom, 10% bezit 55%), en de bezoldigingen, vergoedingen en voordelen van de zakenlui belasten, het schandaal van de zitpenningen aanklagen, zware boetes voor de zaakvoerders van de corruptie, het blokkeren van bezittingen afkomstig uit de internationale fraude, maakt voor iedereen voldoende duidelijk welke schat de burgers bijeenprokkelen om er systematisch van verstoken te blijven. Het is niet minder waar dat de piste zoek zal raken onder het vernietigende effect van de gelatenheid, wanneer het geld niet wordt in beslag genomen om te worden geïnvesteerd in het enige domein dat echt van openbaar nut is: de kwaliteit van het dagelijkse leven en de omgeving.

Ongetwijfeld hebben onkreukbare magistraten het justitieapparaat ter beschikking, en jij, jij hebt niets want je hebt niets gemaakt, geschapen dat je kan ondersteunen. Nochtans heb je op de onderdrukking, hoe rechtvaardig ze

zich ook wil, een voordeel waarop de onderdrukking nooit kan terugvallen: de vrijgevigheid van wat leeft, zonder die gulheid bestaat er geen menselijke schepping noch vooruitgang.

Het onderwijs bevindt zich in de staat van de leegstaande gebouwen die de eigenaars liever laten verkommeren omdat de lege ruimte geld opbrengt en omdat mannen, vrouwen en kinderen zonder recht op huisvesting erin onderbrengen dat niet doet. Zoals *The Economist* vaststelt “de handel in overeenstemming brengen met de rechten van de mens zou meer kosten dan de beoogde winsten” (9 april 1994). Nochtans is het vorderen van een gebouw om er de armoede in onder te brengen – ik bedoel daarmee het zich installeren omdat het er warm is – in laatste instantie niet ontsnapt aan het vernietigingsplan van het openbaar goed waar de uitdijende parasitaire sectoren en hun gevolg aan woekerende bureaucratieën toe leiden.

Wat jullie gaan veroveren, zal jullie pas echt toebehoren wanneer je het beter maakt; zoals leven, beter leven betekent. Bezet dus die schoolgebouwen in plaats van je te laten bezitten door hun geprogrammeerde aftakeling. Verfraai ze naar hartenlust, want de schoonheid spoort aan tot schepping en tot liefde, in plaats van het lelijke dat haat en vernietiging aantrekt.

Maak er creatieve werkhuizen van, ontmoetingscentra, kennisparken met aantrekkingskracht. Laat de scholen boomgaarden zijn van een vrolijke wetenschap, in navolging van de moestuinen die werklozen en minst bedeedden nog niet wisten uit te bouwen door in de grote steden beton en asfalt op te breken.

De vergissingen en misstappen van wie het op zich neemt om te maken en zichzelf te maken, stellen niets voor in vergelijking met het voorrecht van een dergelijk besluit: het einde van de angst zichzelf te zijn, angst die heimelijk de onderdrukkende krachten oproept en aanwakkert.

We worden geboren, zei Shakespeare, om over de hoofden van koningen te lopen. De koningen en hun legers van beulen zijn vergaan tot stof. Leer zelf lopen dan zal je in de stervende wereld slechts lopen over diegenen die geen andere ambitie hebben dan te sterven met hun wereld.

Het is aan de gemeenschappen van leerlingen en leraars om de taak op zich te nemen de school los te rukken uit de ijstijd van het profijt en terug te geven aan de eenvoudige vrijgevigheid van het menselijke. Want vroeg of laat zal de levenskwaliteit wel moeten toegang krijgen tot de oppermacht die haar nu wordt geweigerd door een economie die haar eigen ondergang verkoopt en valoriseert.

Zodra jullie het project opstarten van een onderwijs gebaseerd op een natuurlijk pact met het leven, zullen jullie geen geld meer moeten schooien van de uitbuiters door wie jullie worden uitgebuit door rendabel te worden. Jullie zullen het opeisen omdat jullie zullen weten waarom en hoe.

We zitten ondermaats van elke levensverwachting zolang we onder haar mogelijkheden blijven.

20 februari 1995.

Vertaling Geert Carpels, 25 januari 2024.

Leestekens zijn van Raoul, vierkante haakjes van mij.

Engelse vertaling door JML, A warning to students of all ages

<https://www.notbored.org/avertissement.html>

Italiaanse vertaling door Sergio Ghirardi, Avviso agli studenti

<http://www.vicoacitillo.it/ferdydurke/avviso.pdf>